

pentru libertate, că asupra acestei hotăriri au influențat nemulțumirile personale (pierderea Laurei). »¹⁵

Pe de altă parte, Ewa Korzeniewska spune de asemenea următoarele:

« Faptul că Żeromski n-a trecut pe poziții revoluționare, a influențat și asupra faptului că Cezary Baryka din *Przedwiośnie* nu a crescut pînă la rolul de erou pozitiv ca Pavel Vlasov din *Mama de Gorki*. . . Azi înțelegem clar că Cezary nu este un revoluționar luminat, consecvent. Uneori poate fi considerat ca simpatizant al revoluției, alteori ca dușman al ei. Faptele sale sînt neconsecvente, adesea dictate de capricii sentimentale de moment. »¹⁶

Este drept că perioada de la venirea lui Cezary în Polonia pînă la participarea sa la demonstrație este o perioadă de rezervă din partea lui Cezary Baryka, de retragere în expectivă și de șovăieli, dacă ne gîndim la participarea sa la acțiunea intervenționistă din 1920, despre care am mai vorbit.

Reflecțiile totuși pe care le făcea în timpul șederii la moșie relativ la viața țăranilor, dovedesc că vechile sale convingeri revoluționare se mențineau în sufletul său ca o forță în stare latentă:

« Ce viață de ciine duceți, țărani puternici și sănătoși! Dar va veni vremea cînd acest popor se va lumina. Lumina va năvăli prin ușile și ferestrele colibelor. » *Przedwiośnie* p. 258). În momente de tensiune ajunge la îndemnuri revoluționare: « Unii au atîtea bunuri că au făcut din ele un cult, obicei, sau lucru sfînt, iar alții atîta au cit să nu moară de foame! » Răsculați-vă țărani puternici împotriva soartei voastre de ciine! » (*Ibidem*, p. 258).

Cînd preotul Anastazy, care prețuia mai mult bunurile lumești decît pe cele sfînte, îl învinuiește pe Cezary de moartea Carolinei și încearcă să-i vorbească de conștiință, acesta îi aruncă în față atributul de « farceur ». (*Ibidem*, p. 249).

Sînt de asemenea elocvente și disputele sale aprinse cu înaltul demnitar Szymon Gajowiec, pe care, printre altele îl informează: « Acum de la comuniști învăț știința despre Polonia. » (*Ibidem*, p. 321). În focul discuției Baryka îi spune răspicat: « — Pentru ce nu dați pămînt țăranilor lipsiți de pămînt? Pentru ce persecutați în numele Poloniei pe nepolonezi? Pentru ce atîta mizerie? Pentru ce fiecare bucată de zid este înșesată de cerșetori? Pentru ce în țara aceasta copiii adună de pe stradă praful umed de cărbune spre a se încălzi puțin pe o iarnă așa de grea? » (*Ibidem*, p. 322). Cezary critică violent așa zisul plan de redresare al Poloniei pe care-l are în vedere burghezia: « Vă temeți de acțiunile mărețe. . . Mergeți în coada Europei. Aveți voi curajul lui Lenin ca să întreprindeți opere necunoscute pînă la el, să distrugeți ceea ce e vechi și să creați noul? Știți numai să scorniți minciuni, să calomniați și să pâlăvrăgiți. » (*Ibidem*, p. 323).

E greu să crezi că Cezary Baryka a ajuns la o asemenea atitudine combativă numai în urma unei decepții în dragoste.

E tot atît de greu însă să-l socotim un revoluționar desăvîrșit, un erou pozitiv fără cusur. A enumera totuși calitățile, defectele, greșelile și faptele bune este o întreprindere deșartă. Evoluția psihologică a unui om viu este în funcție de mediul înconjurător. Ea nu poate fi privită neapărat ca un proces uniform, lent, pentru că nici calea vieții eroului nu este netedă. Cezary ca intelectual, prin însăși poziția sa socială, nu poate fi comparat cu eroul lui Gorki, Pavel Vlasov, muncitor călît și format în condiții deosebite.

Cu toate lipsurile sale, Cezary Baryka este un personaj convingător. Acțiunea sa finală apare cititorului cu atît mai firească:

« În primele rînduri ale mulțimii uriașe pășeau umăr lingă umăr conducătorii ei, printre care Lulek și Baryka. Baryka era în mijloc, în tunică și cu șapcă soldățească. — Cîntau. . .

¹⁵ Ryszard Matuszewski, *Twórczość Stefana Żeromskiego w latach 1914—1924*, din « *Historia literatury polskiej* », Varșovia, 1955, p. 31.

¹⁶ Ewa Korzeniewska, *op. cit.*, p. 23—24.